

Островерх Ганна Євгенівна
аспірант кафедри «Економіка та управління
виробничим і комерційним бізнесом»
Українського державного університету залізничного транспорту

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Підприємства залізничного транспорту України в останні роки погіршали конкурентні позиції на транспортному ринку. Це стало наслідком (окрім інших вагомих причин нестача фінансових ресурсів, старіння основних фондів, низька інвестиційна привабливість тощо) значного невдоволення споживачів послуг залізничного транспорту їх вартістю та якістю. Саме тому, актуальним є завдання управління розвитком ПАТ «Українська залізниця». У статті досліджено принципи управління розвитком ПАТ «Українська залізниця». Автором вивчені і систематизовані різні точки зору дослідників щодо комплексного підходу до принципів взаємодії різних підсистем, які приймають участь в управлінських процесах.

Ключові слова: розвиток, управління, підприємства залізничного транспорту, принципи.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день залізничний транспорт переживає період впровадження структурних реформ, результатом яких повинні стати якісно нові умови функціонування галузі, досягнення її техніко-економічного розвитку. Однак, сьогочасні реалії функціонування ПАТ «Українська залізниця» вказують на існування ряду проблем, які істотно знижують рівень конкурентоспроможності залізничного транспорту, погіршують фінансово-економічні результати його діяльності. Це і застарілий рухомий склад, об'єкти колійної інфраструктури, неефективні методи управління галуззю, низький рівень безпеки та якості процесу перевезень, їх невідповідність міжнародним стандартам залізничних перевезень.

Постановка завдання. Дослідження принципів управління розвитком ПАТ «Українська залізниця», що дозволить об'єктивно та в комплексі оцінити якість управління, виявити найбільш вузькі місця діяльності.

Викладення основного матеріалу. Важливу роль у досягненні сталого розвитку сучасного підприємства відіграє інтенсивне і збалансоване використання його потенціалу як основа, на якій будуються і реалізуються його зовнішні і внутрішні відтворювальні процеси. У зв'язку з цим актуалізується необхідність формування багаторівневої системи управління розвитком підприємства, яка має ґрунтуватися на раціональному використанні і побудові взаємозв'язків між різними видами і рівнями напрямів діяльності, ієрархії управління, сферами функціональної відповідальності, ресурсами. Враховуючи, що керівники підприємств потребують серйозної методичної допомоги в прийнятті управлінських рішень, насамперед у виборі стратегічних напрямів діяльності, постає необхідність розробки методологічних засад побудови процесу управління сталим розвитком підприємств. Це уможливить швидше прийняття ефективних рішень через вибір відповідних критеріїв, методів, технологій, моделей, механізмів реагування, взаємодії.

Наукові погляди вітчизняних та закордонних вчених щодо проблеми управління розвитком послуг підприємств залізничного транспорту характеризуються різноманіттям. В цілому їх мож-

на поєднати у декілька основних груп, в межах яких застосовуються заходи, які характеризуються схожістю механізмів та інструментів реалізації.

Відомим вченим в галузі управління персоналом підприємств залізничного транспорту є Калініченко Л.Л. Проведений вченим аналіз стану економічної безпеки залізничного транспорту довів наявність численних чинників, що негативно впливають на функціонування підприємств галузі та спричиняють виникнення кризових ситуацій. Кадрова безпека визначена такою, яка має домінуюче положення відносно інших елементів системи безпеки підприємств залізничного транспорту. На думку науковця, структура системи управління персоналом на підприємствах залізничного транспорту має включати підсистеми маркетингу, планування, прогнозування, розвитку персоналу, підсистему аналізу і розвитку засобів мотивації праці, підсистему розвитку соціальної інфраструктури, аналізу та регулювання трудових відносин, підсистему забезпечення конкурентоспроможності колективу тощо [1, с. 100].

Федоров Г.В., досліджуючи методи організації процесу професійного розвитку персоналу на залізничному транспорті, зазначає, що підвищення ефективності діяльності підприємств залізничного транспорту обумовлюється підготовкою, перепідготовкою та підвищенням кваліфікації менеджерів і спеціалістів, так як саме ці категорії персоналу впливають на організацію виробництва в умовах реформування галузі. Науковець пропонує одним з напрямів професійного розвитку персоналу галузі визначити застосування електронного навчання [2, с. 20]. Розширення меж розуміння проблематики підготовки кадрів для залізничного транспорту з урахуванням сучасних тенденцій та проблем функціонування вітчизняних підприємств залізничного транспорту дозволило Якименко Н.В. розробити пропозиції щодо впровадження системи галузевого інноваційного навчання на залізничному транспорті, мета якої підготовка висококваліфікованого персоналу для вирішення стратегічних завдань розвитку галузі [3, с. 212-213].

Теоретико-методичні основи розвитку підприємств залізничного транспорту в розрізі окремих

аспектів вирішення зазначеної проблеми знайшли відображення в працях таких вчених, як Ю.С. Бараш [4], В.Л. Дикань [5], О. Кірдіна [6], В. Компанієць [7] та ін.

Окрему групу наукових праць складають ті, які вирішують проблему оновлення та модернізації основних фондів підприємств залізничного транспорту, технологій їх ремонту та обслуговування. Основним напрямом оновлення рухомого складу підприємств залізничного транспорту Дикань В.Л., Корінь М.В. визначають розвиток транспортного машинобудування на ринкових засадах з одночасним посиленням державного регулювання [8]. Спеціалісти Інституту економіки та прогнозування України НПП України, Карпов В.М. і Никифорок О.І. пріоритетними напрямками оновлення рухомого складу залізничного транспорту вважають: по-перше, розвиток виробництв на вітчизняних локомотивобудівних та вагонобудівних підприємствах; по-друге, поетапне освоєння та впровадження прогресивної техніки нового покоління та ефективних технологій, що передбачає укладання угод із зарубіжними компаніями на поставку рухомого складу з подальшою локалізацією виробництва в Україні [9, с. 166].

З метою збереження та нарощування потенціалу національної мережі залізничного транспорту, посилення його ролі як однієї з базових галузей економіки України, зміцнення позицій на ринку транспортних послуг, забезпечення конкурентоспроможності галузі необхідно звернути увагу на систему принципів ефективного управління залізничним транспортом. У загальному розумінні управління передбачає цілеспрямований вплив на об'єкт з метою досягнення кінцевих результатів.

У свою чергу, ефективність управління – це сукупна результативність роботи всього колективу підприємства, системи заходів, які є на-

слідком окремих зусиль керівника та спеціалістів [9, с. 516]. У найбільш повному розумінні ефективне управління розглядається як процес досягнення запланованих результатів функціонування системи за рахунок забезпечення раціональної взаємодії між керуючою та керованою підсистемами. Таким чином, ми вважаємо, що ефективним є таке управління, що спрямовано на досягнення поставлених перед економічною системою завдань на запланованому рівні результатів з використання сучасних підходів до реалізації управлінського впливу. Управління залізничним транспортом ґрунтується на трьох принципах: територіальному, виробничому та функціональному (рис. 1). Безпосередній процес управління функціонуванням залізничної галузі здійснюється Приватним акціонерним товариством «Українська залізниця», яке забезпечує дотримання основних принципів управління залізничним транспортом у цілому: принципу надання певної самостійності та принципу надання певної самостійності з прийняття управлінських рішень його структурним підрозділам. Слід зазначити, що на даний час триває процес реформування залізничного транспорту України, метою якого є:

- формування вертикально інтегрованих структур за видами діяльності; забезпечення рівного доступу всіх суб'єктів господарювання до об'єктів транспортної інфраструктури;
- створення конкурентного середовища на ринку залізничних перевезень;
- впровадження інноваційних транспортних і логістичних технологій; удосконалення системи регулювання тарифів на послуги залізничного транспорту [10].

Ефективне управління залізничним транспортом при його включенні до світової мережі міжнародних транспортних коридорів повинно ґрунтуватися на таких принципах конкурентної боротьби, як: системність, науковість, фінансова

Рис. 1. Принципи управління підприємствами залізничного транспорту [11]

підтримка, інноваційність, правова забезпеченість, інформованість, прогресивний розвиток. Спрямованість впливу цих принципів забезпечує використання об'єктивних наслідків дії законів ринкової економіки (рис. 2). Проте, слід відзначити, що ці принципи зумовлюють нарощення конкурентних переваг і, як наслідок, забезпечення ефективності тільки залізничного транспорту.

Спрямованість дії цих принципів забезпечує повніше використання виробничого потенціалу залізничної мережі України в поєднанні з іншими видами транспорту, а також значною мірою сприяє підвищенню ефективності управління залізничним транспортом України за умови його включення до світової мережі міжнародних транспортних коридорів.

Використання ж принципів логістики у забезпеченні ефективного управління залізничним транспортом спрямовано на:

- мінімізацію витрат на перевезення;
- забезпечення вантажовідправників рухомим складом з необхідними йому технічними характеристиками в достатній кількості;
- економію від масштабу та дальності перевезень при врахуванні характеристик вантажу та місця його призначення;
- доставку вантажів «від дверей до дверей» та «точно у строк».

Спрямованість дії цих принципів забезпечує побудову раціональних маршрутів перевезення вантажів мережею міжнародних транспортних коридорів, що проходять територією України, у поєднанні залізничного транспорту з іншими його видами та дозволяє досягти синергетичного ефекту управлінської діяльності усього транспортного комплексу нашої держави.

Забезпечення розвитку послуг залізничного транспорту має спиратися на певні принципи. Серед таких принципів Т.В. Малєєва, А.О. Смирнов встановлюють: 1) цілісність – як організацію управління наданням послуг таким чином, що б зберігати цілісність транспортної системи з єдиним координаційним управлінням; 2) інтегративність – як визначення в системі транспортних послуг системоутворюючих елементів, які мають ключове значення для всієї системи:

1) необхідність різноманітності – як забезпечення певного ступеня різноманітності транспортних послуг, який вище ступеня потенційного попиту населення на транспортні послуги та вимоги, які надаються до часу руху, комфорту, безпеки тощо;

2) інтегративність – як визначення в системі транспортних послуг системоутворюючих елементів, які мають ключове значення для всієї системи;

3) необхідність різноманітності – як забезпечення певного ступеня різноманітності транспортних послуг, який вище ступеня потенційного попиту населення на транспортні послуги та вимоги, які надаються до часу руху, комфорту, безпеки тощо [12, с. 89-90].

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз наукових здобутків у сфері управління розвитком послуг підприємств залізничного транспорту дозволив обґрунтувати необхідність впровадження комплексного механізму розвитку послуг підприємств залізничного транспорту. Встановлено, що даний механізм повинен мати декілька рівнів реалізації та включати сукупність механізмів, які за допомогою сучасних методів управління процесами забезпечення розвитку послуг та при належному інформаційному забезпеченні

Рис. 2. Принципи конкурентної боротьби для забезпечення ефективного управління залізничним транспортом [11]

зможуть впливати на об'єкти управління, а саме: послугу, суб'єкти господарської діяльності, транспортно-логістичну інфраструктуру цим самим забезпечуючи соціально-економічний розвиток галузі, регіонів та економіки країни в цілому. Визначено, що в основі реалізації даного комплексного механізму розвитку послуг підприємств

залізничного транспорту повинні знаходитися норми державної транспортної політики, галузеві програми і стратегії розвитку в сфері залізничного транспорту, а суб'єктами його реалізації повинні стати керівники Міністерства інфраструктури, Укрзалізниці, підприємств залізничного транспорту.

Література:

1. Калініченко Л.Л. Методологічний підхід до управління персоналом підприємств залізничного транспорту в умовах реформування галузі: монографія / Л.Л. Калініченко. – Х.: УкрДАЗТ, 2012. – 420 с.
2. Федоров Г.В. Методы организации процесса профессионального развития персонала на железнодорожном транспорте : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. экон. наук: спец.: 05.02.22 «Организация производства» / Т.В. Федоров. – Москва, 2005. – 26 с.
3. Якименко Н.В. Управління економічним зростанням залізничного транспорту в умовах розвитку транспортного ринку України: монографія / Н.В. Якименко. – Х.: УкрДАЗТ, 2012. – 437 с.
4. Бараш Ю.С. Управління залізничним транспортом країни: 2-е вид., перероб. і доп. Ю.С. Бараш. – Дніпропетровськ. – 2006. – 259 с.
5. Дикань В.Л. Розвиток промислового потенціалу українських підприємств / В.Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – №46. – С. 136-142.
6. Компанієць В.В. Управління розвитком соціально-економічних систем у духовно-моральному та соціокультурному вимірі. – Частина II. Якість управління соціально-економічними системами: духовно-моральні та культурні пріоритети (на прикладі залізничного транспорту) [Текст]: монографія / В.В. Компанієць. – Харків: УкрДАЗТ, 2012. – 296 с.
7. Дикань В.Л. Забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах функціонування мережі міжнародних транспортних коридорів / В.Л. Дикань, М.В. Корінь // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С. 156-162.
8. Карпов В.М. Стан, проблеми та перспективи оновлення залізничного рухомого складу України / В.М. Карпов, О.І. Никифорок // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 6. – С. 160-166.
9. Економічна енциклопедія : у трьох томах. Т. 1 / Редкол.: ... С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К. : Видавничий центр «Академія», 2000. – 864 с.
10. Чорний В.В. Методологія забезпечення конкурентних переваг залізничного транспорту на ринку вантажних перевезень / В.В. Чорний [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rusnauka.com/19_AND_2012/Economics/6_113556.doc.htm
11. Остапюк Б.Я. Принципи ефективного управління залізничним транспортом у системі національного господарства в умовах глобалізації / Б.Я. Остапюк // БІЗНЕСІНФОРМ – 2014 – № 10. – С. 192-197.
12. Малеева Т.В. Проблемы и перспективы развития пассажирских транспортных услуг в агломерациях / Т.В. Малеева, А.А. Смирнов // Транспорт. – 2010. – №1 (4). – С. 88-92.

Островерх Анна Евгеньевна

аспирант кафедры «Экономика и управление производственным и коммерческим бизнесом»

Украинского государственного университета железнодорожного транспорта

ПРИНЦИПЫ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ПРЕДПРИЯТИЙ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА

Аннотация

Предприятия железнодорожного транспорта Украины в последние годы ухудшили конкурентные позиции на транспортном рынке. Это стало следствием (кроме других веских причин нехватка финансовых ресурсов, старение основных фондов, низкая инвестиционная привлекательность и т.д.) значительного сокращения потребителей услуг железнодорожного транспорта их стоимостью и качеством. Именно поэтому, актуальной является задача управления развитием ПАО «Украинская железная дорога». В статье исследованы принципы управления развитием ПАО «Украинская железная дорога». Авторами изучены и систематизированы различные точки зрения исследователей по комплексному подходу к принципам взаимодействия различных подсистем, которые принимают участие в управленческих процессах.

Ключевые слова: развитие, управление, предприятия железнодорожного транспорта, принципы.

Ostroverkh Anna Evgenivna

Postgraduate Department

«Economics and management of industrial and commercial business»

Ukrainian State University of Railway Transport

PRINCIPLES OF DEVELOPMENT OF RAIL TRANSPORT

Summary

Railway undertakings Ukraine in recent years deteriorated competitive position in the transport market. This was a result of (among other compelling reasons lack of financial resources, aging assets, low investment attractiveness, etc.) significant dissatisfaction of customers of Railway Transport of cost and quality. It is urgent is the task of managing the development of PJSC «Ukrainian railway». In the article the principles of development of PJSC «Ukrainian Railways». The authors studied and systematized different views of researchers on an integrated approach to the principles of interaction of various subsystems that participate in administrative processes.

Key words: development, local government, railroad transport enterprise, principles.